

ENERGIE SAMEN

*De energietransitie,
dat zijn wij!*

Basisdocument Regionale Energie Strategieën (RES'en)

MAART 2019

Inhoudsopgave

INLEIDING	3
1. ENERGIE SAMEN	4
2. ONTWIKKELINGEN	5
2.1. KLIMAATAKkoord	5
ONS STANDPUNT OVER HET KLIMAATAKkoord	5
WAT ZEGT HET KLIMAATAKkoord OVER PARTICIPATIE?	6
WAT IS DE LOKALE OMGEVING?	7
KLIMAATAKkoord IS GEEN RUIMTELIJK BELEID	8
2.2. ONTWIKKELFONDS	8
3. REGIONALE ENERGIE STRATEGIE (RES)	10
3.1. WAT IS DE RES?	10
3.2. HET RES-PROCES	11
HOE KOMT EEN REGIONALE ENERGIESTRATEGIE TOT STAND?	11
3.3. PARTICIPATIECOALITIE	12
4. WAT KUN JE ALS ENERGIE-COMMUNITY DOEN?	13
4.1. WELKE ROL HEBBEN DE ENERGIE-COMMUNITIES AAN DE RES-TAFEL IN DE REGIO.	13
5. WELKE ONDERSTEUNING BIEDT ENERGIE SAMEN	14
5.1. ONDERSTEUNING ENERGIE-COMMUNITIES IN DE RES	14
5.2. ONDERSTEUNING GEMEENTEN IN DE RES	14
VOORBEELDEN UIT DE PRAKTIJK	14
6. DISCLAIMER	15

Inleiding

Energie Samen wil een doorslaggevende bijdrage leveren aan de sterke positionering van de duurzame energie-communities¹ ('lokale omgeving') in de Regionale Energie Strategieën (RES'en) die in dertig regio's worden opgesteld.

In het ontwerp Klimaatakkoord² wordt voor de energietransitie op land een cruciale rol weggelegd voor de RES'en. In de dertig regio's moeten de stakeholders (overheden, netbeheerders, inwoners en projectontwikkelaars) overeenkomen hoe de regionale energietransitie-opdracht wordt uitgevoerd.

Dit basisdocument is met name bedoeld voor gebruik door het ondersteuningsteam RES'en van Energie Samen. Uitgangspunt is de beweging van energie-communities van 'onderop'. Zij hebben het voortouw en kunnen, desgewenst, gebruik maken van de diensten van Energie Samen. In elke RES-regio zijn weer andere omstandigheden, dus is maatwerk de norm.

In dit Basisdocument wordt eerst ingegaan op de vorming en doelstellingen van coöperatie Energie Samen. Daarna komen de ontwikkelingen aan bod die direct of indirect van invloed zijn op de wijze waarop Energie Samen concreet invulling geeft aan haar bijdrage. Tenslotte worden de achtergronden, werkwijze en de concrete invulling van de bijdrage van Energie Samen besproken.

¹ In het Ontwerp Klimaatakkoord wordt gesproken van de 'lokale omgeving'. Een nadere omschrijving wordt niet gegeven. Energie Samen spreekt van 'energie-communities', naar analogie van het door de EU erkende begrip 'energy community'. Daarmee bedoelen we de lokale inwoners ('boeren, burgers en buitenlui'), waarbij het lokale Midden- en Kleinbedrijf nadrukkelijk geïncorporeerd is.

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/12/21/ontwerp-klimaatakkoord>

1. Energie Samen

Energie Samen is mei 2018 mede opgericht om de belangen van de lokale energiegemeenschap in de energietransitie goed te kunnen behartigen.

Energie Samen – opgericht door ODE Decentraal, PAWEX, Hoom, REScoopNL en Ecode – heeft in haar Beleidsplan het kader geschetst hoe de lokale bottom-up beweging het verschil wil en kan maken. Speciale aandacht wordt gegeven aan de integrale aanpak van het energievraagstuk: opwek, besparing, warmte, mobiliteit én opslag.

De sector is **bottom up** ontwikkeld. Rondom verschillende behoeften zijn landelijke koepels ontstaan, zoals ODE Decentraal en PAWEX voor belangenbehartiging, REScoopNL voor projectontwikkeling, HOOM voor energiebesparing, Ecode (Econobis) voor ICT.

Het wordt dus uiteindelijk niet meer en groter, maar minder en **efficiënter** (minus 5 ALV's, minus 5 vrijwillige besturen, minus 5 leden administraties, enzovoort).

Op dit moment zijn de oprichtende organisaties allemaal lid van Energie Samen. ODE Decentraal en REScoopNL bereiden zich voor om te fuseren met Energie Samen; Ecode, Hoom en PAWEX zijn een fusie aan het onderzoeken.

Energie Samen zorgt voor **belangenbehartiging** en diensten worden vanuit het Projectbureau BV geregeld (behalve die van Hoom). Iedereen betaalt via de contributie voor de lobby en belangenbehartiging. De andere **diensten** kunnen naar wens en tegen betaling worden afgenomen.

De oprichtende organisaties

ODE Decentraal, opgericht in 1979, heeft ruim zevenhonderd individuen en tientallen coöperaties als lid. Daarnaast sponsoren. ODE Decentraal is voornamelijk gericht op belangenbehartiging.

REScoopNL, opgericht in 2013, richtte zich in eerste instantie op het ontwikkelen van windprojecten voor coöperaties en later ook op zonprojecten. Meer dan 150 coöperaties zijn lid van REScoopNL.

PAWEX (Windunie), de vereniging van particuliere windenergie-exploitanten, is opgericht in 1995. Sinds 2017 zijn ook de leden van Coöperatie Windunie lid. PAWEX is gericht op belangenbehartiging en is dé vertegenwoordiger van de branche bij de Autoriteit Consument en Markt (ACM) en het Gebruikersplatform Elektriciteits- en Gastransportnetten (GEN).

Hoom, opgericht in 2017, is een landelijke coöperatie die lokale energiecoöperaties en initiatieven ondersteunt bij energiebesparing in hun regio en heeft ruim vijftig coöperaties als lid.

Ecode en haar BV Econobis is ook opgericht in 2017 en heeft ruim vijftig coöperaties als lid. Econobis ontwikkelt een nieuw softwarepakket voor alle processen die bij energiecoöperaties spelen.

2. Ontwikkelingen

2.1. Klimaatakkoord

De leden van Energie Samen zien vanuit hun samenwerking kansen om gezamenlijk op te trekken, zowel bij een aantal thema's uit het ontwerp voor het Klimaatakkoord, zoals dat eind december 2018 is gepresenteerd, als in de analyses van de ontwerp-afspraken door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)³ en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) van maart 2019.

Veel van de meer dan 600 plannen die in het ontwerp voor het Klimaatakkoord staan genoemd hebben direct of indirect invloed op de burger. Energie Samen wil inzetten op die thema's waar wij het verschil kunnen maken: thema's waarin de cruciale positie van burgers door alle onderhandelaars wordt onderschreven:

1. Regionale Energie Strategieën (30 RES'en).
2. Duurzame energieopwekking met zon en wind (elektriciteit) en warmtetransitie in de gebouwde omgeving.
3. De daarvoor benodigde opslag- en energie-infrastructuur, waaronder laadpalen.

In het Regeerakkoord is afgesproken dat in 2030 49% CO₂-reductie moet zijn gerealiseerd ten opzichte van 1990. Om dit voor elkaar te krijgen met wat we nu weten, is daarvoor 49 TWh hernieuwbaar op zee en 35TWh hernieuwbaar op land nodig. Maar, als de industrie, de mobiliteit en de gebouwde omgeving elektrificeren, gaat de elektriciteitsvraag omhoog. Om dan nog steeds 49% te halen moet er meer duurzaam opgewekt worden.

Ons standpunt over het Klimaatakkoord

We zijn positief over de afspraken die aan de electriciteitstafel zijn gemaakt voor het Klimaatakkoord. Daarbinnen is een grote rol voor onze achterban en ons weggelegd.

Concreet hebben we bereikt dat het Klimaatakkoord letterlijk het streven uitspreekt dat 50% van de ontwikkeling van duurzame energie in lokaal eigendom moet plaatsvinden. Daarmee hebben we de lokale gemeenschap goed in de energietransitie gepositioneerd.

In de komende jaren zullen we onze focus en onze capaciteit volledig moeten richten op de uitvoering en borging van die afspraken om onze ambities waar te kunnen maken. Voor Energie Samen is het glas halfvol, en als je de hoeveelheid werk meerekent die het Klimaatakkoord voor ons met zich meebrengt, dan is het glas zelfs overvol.

³ <https://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/pbl-2018-analyse-van-het-voorstel-voor-hoofdpijnen-van-het-klimaatakkoord-3380.pdf>

We sympathiseren met de Groene Coalitie⁴ en hopen dat zij in de komende maanden nog verbeteringen voor elkaar krijgen, met name hogere doelen voor duurzame opwek. Maar ook als zij daar niet in slagen, en als de politiek geen roet in het eten gooit, ondertekenen wij het Klimaatakkoord. We hebben veel binnengehaald. Daar zijn wij trots op en we willen graag gaan uitvoeren. Daar gaan we ons op richten.

De gesprekken over het Klimaatakkoord zijn nog niet afgerond; half maart tot en met eind april 2019 zal nog intensief onderhandeld worden. De komende tijd worden aan de Regionale Energie Strategieën (RES) concrete meetbare doelen gekoppeld waarvan de voortgang in de tijd wordt bewaakt.

Ons doel en onze taak is belangenbehartiging van energie-communities en hun positie versterken. Daarin zijn wij goed geslaagd binnen de onderhandelingen over het Klimaatakkoord en daar willen we nu concreet mee aan de slag.

Wat zegt het Klimaatakkoord over participatie?

In het ontwerp Klimaatakkoord staat een hoofdstuk over participatie⁵. Hieronder de teksten.

Participatie en acceptatie zijn van groot belang voor de ruimtelijke inpassing van de energietransitie en daarmee voor de uitvoerbaarheid. Participatie ziet toe op en bevordert de uitwerking van het motto 'iedereen kan meedoen'.

Voor de Sectortafel Elektriciteit gaat het om de participatie bij de ruimtelijke inpassing en exploitatie van energieprojecten (>15kW niet- gebouwgebonden wind en zon). Participatie en acceptatie zijn randvoorwaarden voor doelrealisatie maar kunnen op gespannen voet staan met de beoogde kostenreductie. Over de exacte invulling van participatie wordt verder ingegaan in de passage over de RES⁶.

Procesparticipatie

De initiatiefnemer doorloopt een proces om te komen tot een wenselijke en haalbare vormgeving van participatie. Het gaat hierbij om de participatiewaai; dit kan zijn procesparticipatie, financiële participatie, financiële obligaties, eigendoms participatie, een omgevingsfonds of een combinatie hiervan. Het bevoegd gezag controleert dat initiatiefnemers en omgeving hierover het gesprek aangaan. Afspraken met de omgeving worden vastgelegd in een omgevingsovereenkomst. Op basis hiervan wordt er een projectplan gemaakt waarin wordt beschreven hoe binnen het project de eigendomsverdeling optimaal wordt ingericht.

⁴ Een informeel samenwerkingsverband van Natuur en Milieu Federaties, Greenpeace, NVDE, Energie Samen.

⁵ Zie Ontwerp van het Klimaatakkoord D5 p 211 *Participatie bij hernieuwbare energieopwekking*

⁶ Zie Ontwerp van het Klimaatakkoord D7 p. 214 *Regionale Energie Strategie (RES)*

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/12/21/ontwerp-klimaatakkoord>

Eigendoms participatie

Uit het Ontwerp voor het Klimaatakkoord, 21-12-2018 (p. 156): Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, partijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie. Dit vertaalt zich in evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving.

Investeren in een zon –en/of windproject is ondernemerschap. Dat vergt ook mee-investeren en risico lopen.

Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Er is lokaal ruimte om hier vanwege lokale project-gerelateerde redenen vanaf te wijken. Hierbij wordt ook in acht genomen de bijzondere positie van de waterschappen, die zowel lokale ontwikkelaar zijn als decentrale overheid met een verduurzamingsopgave van hun eigen bedrijfsprocessen.

Wat betekent de participatieparagraaf concreet?

Elke initiatiefnemer (projectontwikkelaar of energie-community) moet in gesprek met zijn omgeving over hoe de participatie wordt ingevuld. Dit wordt vastgelegd in een overeenkomst. Bij projecten wordt gestreefd naar 50% eigendom van de omgeving. Met bovenstaande zin in gedachten heb je hierin dus een sterke positie.

50% van wat?

Op land gaan de regio's via de RES'en ruimtelijke plannen maken voor een groei van die 35 TWh aan hernieuwbare elektriciteit via niet-gebouwgebonden wind- en zonprojecten van meer dan 15kW.

Het bevoegd gezag controleert of de gesprekken hebben plaatsgevonden of dat een projectontwikkelaar bijvoorbeeld een communicatiebureau heeft ingehuurd om een mooi plan te maken, maar geen stappen heeft ondernomen.

Let op: de 50% lokaal eigendom is geen gift, maar betekent dat de lokale omgeving kan mee-ontwikkelen/ -investeren en neemt dus ook risico in de projecten. Wanneer je eigenaarschap hebt treed je op als gelijkwaardige partner in financiering en risico. Dit risico is af te dekken door het Ontwikkelfonds voor coöperaties (zie H 2.2. op p. 8). Het risico voor energie-communities is heel anders dan voor een projectontwikkelaar, die risico over een portfolio van projecten kan spreiden, terwijl de lokale energie-community vaak maar één project heeft. Met het Ontwikkelfonds voor coöperaties lossen we deze ongelijke situatie op.

Wat is de Lokale omgeving?

De 'lokale omgeving' is niet gedefinieerd in het Klimaatakkoord. Het is ook onmogelijk om dat te doen want elk project is anders. Een nauwe definitie zou projecten kunnen vertragen. Het proces om dat in het project te definiëren is een belangrijk onderdeel van de projectontwikkeling en procesparticipatie. Dit houdt namelijk in dat je in samenwerking met de gemeente en de omgeving daar een gesprek over hebt. Wie betrekken we en welke rol wil de omgeving nemen?

Een belangrijke speler hierin is het bevoegd gezag. Die controleert of de omgeving goed is meegenomen. Daarnaast moet de initiatiefnemer die voor het project waarin de omgeving wordt georganiseerd het principe hanteren: “iedereen kan meedoen”. Een project met drie agrariërs zonder burens/burgers uit de omgeving voldoet waarschijnlijk niet aan de definitie (tenzij het bevoegd gezag dit goedvindt). Een stichting waar niemand lid van kan worden die claimt namens de omgeving te spreken ook niet.

De principes van Energie Samen zijn: open, vrijwillig (mensen worden niet gedwongen om lid te worden) en democratisch. Het is belangrijk om die principes te communiceren met het bevoegd gezag (provincie, gemeente) zodat zij ze kan meenemen in hun definitie van de lokale omgeving.

Klimaatakkoord is geen ruimtelijk beleid

Het Klimaatakkoord is geen ruimtelijk beleid. Het is een landelijk beleidsdocument. De positie die daar is gecreëerd voor energie-communities moet geconsolideerd worden in lokaal ruimtelijk ordeningsbeleid. Daarvan zijn veel goede voorbeelden.

Meer naar de uitvoering toe worden ook de mogelijkheden en wensen betrokken over het mee-ontwikkelen en mede-eigenaar worden van duurzame energieprojecten zodat de inkomsten ook ten bate van de regio komen.

2.2. Ontwikkelfonds

In het kader van participatie door de lokale omgeving wordt veel waarde gehecht aan lokale initiatieven. Duurzame energieprojecten waarbij energie-communities zijn aangehaakt kunnen immers doorgaans rekenen op veel lokaal draagvlak.

Kennis

Energie-communities zijn echter geen gewone marktpartijen die projectontwikkeling als dagelijkse bezigheid hebben. Het is belangrijk dat zij in de gelegenheid worden gesteld om kennis bij te spijkeren. Lokale initiatiefnemers worden aangemoedigd om gebruik te maken van de kennis en expertise die voorhanden is bij HIER opgewekt en bij het nog op te richten ‘Expertisecentrum RES’ en’ door provincies en gemeenten.

Middelen

Daarnaast zijn op lokaal niveau lang niet altijd direct de middelen beschikbaar voor de opstartfase van een duurzaam energieproject. Kosten voor onderzoeken en dergelijke, voorafgaand aan een project, zijn hoog en er bestaat altijd het risico dat het project niet doorgaat, maar het geld krijg je dan niet terug. Om te voorkomen dat deze voorfinancieringskosten een belangrijke hindernis worden heeft ODE Decentraal, met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en het Nederlands Investeringsfonds het initiatief genomen voor het opzetten van een Ontwikkelfonds voor coöperaties. EZK heeft hiervoor een bijdrage van € 5 miljoen begroot.

Provincies

Ook de provincies moeten een bijdrage doen aan dit fonds. Of en hoe zij dit doen willen zij eerst nog onderzoeken. Hierover is het volgende afgesproken in het Klimaatakkoord: de koepels van de provincies en gemeenten: IPO en VNG hebben uiterlijk in juli 2019 onderzocht of provincies en gemeenten het mogelijk kunnen maken dat autonome energievoorzieningsorganisaties een beroep kunnen doen op een regeling, waarmee de onderzoeken en daarmee samenhangende projectondersteuning, die noodzakelijk zijn voor het doen van een succesvolle vergunning aanvraag, kunnen worden gefinancierd. Hierbij zal onderzocht worden op welke wijze dit het meest efficiënt georganiseerd kan worden, waarbij ook (bestaande) regionale/provinciale fondsen worden meegenomen in het onderzoek. Tevens zal onderzocht worden of de leges die verbonden zijn aan het project pas bij financial close in rekening gebracht kunnen worden dan wel als het project gestaakt wordt.

Revolverend

Het Ontwikkelfonds, waarin de regeling zal vallen, is met hulp van NIA (Invest NL), Nationaal Groenfonds en REScoopNL ingericht en is inmiddels startklaar. Het gaat hier uitdrukkelijk niet om het financieren van het benodigde vermogen van het project. Bij een financial close van het project worden deze middelen met een tevoren afgesproken opslag teruggestort. Hiermee is een revolverend fonds in het leven geroepen. Mocht een project onverhoopt niet door kunnen gaan, dan hoeven de door het fonds voorgefinancierde middelen niet terug te worden betaald.

3. Regionale Energie Strategie (RES)

Met het oog op de Klimaatdoelstelling van de regering zijn voor de energietransitie op land 30 regio's vastgesteld, waarin overheden, burgers, bedrijfsleven, marktpartijen, netbeheerders en maatschappelijke organisaties kunnen laten zien hoe ze samen hun steentje gaan bijdragen aan de nationale opgave. De belangrijkste redenen om te kiezen voor een regionale vertaling van de opgave is dat de schaalgrootte van de regio past bij het vraagstuk: ruimtelijke weging van oplossingen gaat over gemeentegrenzen heen.

- Op regionaal niveau doen zich ook andere specifieke kansen en mogelijkheden voor waarop kan worden aangehaakt;
- Afstemmen van vraag en aanbod voor wat betreft warmte past het beste op regionale schaal;
- Op regionale schaal kan ondernemerschap en burgerinitiatief worden bevorderd;
- Regionaal samenwerken vergroot de capaciteit en slagkracht;
- Draagvlak en eigenaarschap voor de transitie is noodzakelijk, dit zal op lokale en regionale schaal gebeuren.

3.1. Wat is de RES?

De RES is een instrument om ruimtelijke inpassing met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren. Zo wordt samen met maatschappelijke partners, bedrijfsleven en bewoners gekomen tot regionaal gedragen keuzes voor de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur. Daarmee kan in elke regio invulling worden gegeven aan de afspraken uit het Klimaatakkoord zoals deze zijn gemaakt aan de sectortafels voor Elektriciteit en Gebouwde omgeving. De RES heeft een horizon van 2030 met een doorkijk naar 2050.

De RES is een product waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen zij zal halen en op welke termijn. In de RES staat welke strategie de regio hanteert om deze energiedoelstellingen te bepalen en te behalen. Dit betekent dat er inzicht wordt geboden in de mogelijkheden voor regionale opwek en besparing, keuzes die gemaakt worden op basis van de verkenningen, verdeling van bronnen (voor warmte), de consequenties voor de energie-infrastructuur én dat er een overzicht is van lopende projecten, plannen en strategische keuzes.

De RES is tevens een manier om langjarige samenwerking tussen alle regionale partijen te organiseren, onder andere bij de voorbereiding en de implementatie van projecten. Door samenwerking van de provincie, waterschappen, gemeenten, de netbeheerders, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven te bevorderen kunnen gezamenlijk gedragen keuzes worden bevorderd. De RES biedt daarbij eveneens een bouwsteen voor het omgevingsbeleid van gemeenten, provincies en Rijk, waarin integrale besluitvorming over de fysieke leefomgeving plaatsvindt. Daarmee krijgen bedrijven en burgers meer zekerheid voor het doen van investeringen.

Kort samengevat:

- 1) De RES is een product waarin de regio beschrijft welke energiedoelstellingen er moeten worden gehaald op welke termijn.
- 2) De RES is een belangrijk instrument om ruimtelijke inpassing met maatschappelijke betrokkenheid te organiseren.
- 3) De RES is een manier om langjarige samenwerking tussen alle regionale partijen te organiseren.

3.2. Het RES-proces

De regio's leveren 12 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord een RES 1.0 op. Deze RES heeft instemming van de colleges van Gedeputeerde Staten, en Burgemeester en Wethouders, de Dagelijks Besturen van de waterschappen, de gemeenteraden, provinciale staten en de algemene vergaderingen van de waterschappen op de volgende punten:

- Op te stellen vermogen in MW (en verwachte MWh)
- Heldere en herleidbare onderbouwing van het aanbod en keuzes voor potentiële zoekgebieden
- Regionale Structuur Warmte, met daarin een gevalideerd overzicht van alle beschikbare (grootschalige) duurzame warmtebronnen binnen de regio, aardgasvrije wijken

Hoe komt een regionale energiestrategie tot stand?

- Formeel begint het proces pas na ondertekening van het Klimaatakkoord (op zijn vroegst in juni). Maar veel regio's zijn al aan de slag met een RES. Vanuit het 'Nationaal programma RES' was er 29 januari een aftrap met (bestuurlijke) 'trekkers' uit de regio's.
- De provincie of gemeenten stelt een 'kwartiermaker' aan. Die gaat 'stakeholders' uitnodigen. Per regio wordt verder een stuurgroep ingesteld met bestuurlijke vertegenwoordiging van provincie, waterschap, gemeenten en een vertegenwoordiging van de netbeheerder, maatschappelijke partijen en het bedrijfsleven (er komt ook een landelijke stuurgroep RES, daarin zitten we ook als Energie Samen).
- In een startdocument worden doelstelling, planning, organisatie en wijze van democratische en ruimtelijke borging vastgelegd. Dit kan door gemeenten, waterschappen en provincie worden bekrachtigd, maar dat hoeft niet.
- Uiterlijk een half jaar na ondertekening van het Klimaatakkoord levert de voorzitter van de RES-stuurgroep een concept-RES in (bij het Nationaal programma RES) dat minimaal is goedgekeurd door GS, B&W en het Waterschapsbestuur en ter kennisgeving is voorgelegd aan raden, Staten en Algemene Vergadering van de waterschappen.
- Beoordeling concepten: het Nationaal Programma RES laat de concept-RES'en doorrekenen (wordt de totale opgave gehaald?) en beoordeelt ze ook kwalitatief (zijn het proces, gekozen maatregelen en ruimtelijke uitgangspunten in orde?). Dit kan uitmonden in maatregelen,

variërend van 'een goed gesprek' tot, in het uiterste geval, een projectbesluit van provincie of Rijk.

- Uiterlijk een jaar na ondertekening van het Klimaatakkoord wordt een 'RES 1.0' ingediend, formeel vastgesteld door de betrokken overheden.
- Daarna volgt uitvoering. Die loopt tot 2030. De RES wordt minimaal elke 2 jaar geüpdatet.
- Meer informatie: <https://www.regionale-energiestrategie.nl>

3.3. Participatiecoalitie

In het Klimaatakkoord is opgenomen dat er voor een periode van drie jaar 2,5 miljoen euro per jaar beschikbaar komt voor de Participatiecoalitie om concrete bijdragen te kunnen leveren aan de RES'en. Aan de Participatiecoalitie nemen deel: de Natuur en Milieufederaties, HIER Klimaatbureau/HIER opgewekt, Energie Samen, Buurkracht, LSA bewoners (Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners) en de Energieloketten. Deze samenwerkende partijen hebben zich sterk gemaakt voor het bereiken van de eerdergenoemde resultaten.

De coalitie gaat met de gelden onder meer de regio's ondersteunen om gekwalificeerde mensen aan tafel te krijgen bij de verschillende RES'en. Lokale vertegenwoordigers die met voldoende mandaat duurzame energie-communities kunnen vertegenwoordigen en (voor de NMF) mensen die de natuurbelangen kunnen inbrengen. In twee werkgroepen (RES'en en Aardgasvrije wijken) worden concrete (ondersteunings)plannen gemaakt. Daarbij kunnen de regio's gebruik maken van de kennis die is en wordt opgebouwd vanuit de kennisclusters van HIER opgewekt.

4. Wat kun je als energie-community doen?

De leden van Energie Samen kunnen een belangrijke rol spelen in het RES-proces. Wat kun je doen om de lokale inbreng in de RES zo goed mogelijk te organiseren?

- Organiseer samenwerking tussen energie-communities in de regio. Energie Samen kan een template aanleveren voor een samenwerkingsovereenkomst.
- Geef mandaat aan een, in ieder geval gekozen en het liefst onafhankelijke, vertegenwoordiger/projectleider. Dit wordt de 'Lokale Vertegenwoordiger'. De lokale Vertegenwoordiger is voor Energie Samen het aanspreekpunt op landelijk niveau voor kennisdeling en voeding van Energie Samen in landelijke stuurgroep voor de ondersteuning van energie-communities in de regio's.

4.1. Welke rol hebben de energie-communities aan de RES-tafel in de regio.

- Waarborgen dat de afgesproken doelstelling wordt ingevuld.
- Waarborgen dat projecten participatief zijn ingestoken. Dit is tweeledig. Zorgen dat het bevoegd gezag participatief eigendom opneemt in beleidsvisie en aan de andere kant de energie-communities helpen om die participatie ook goed in te vullen.
- Zelf projecten aandragen om de doelstelling te halen. Ons advies is om nu al te beginnen bij potentiële locaties om gesprekken te voeren met grondeigenaren. Maak één A4tje projectbeschrijvingen en dien die als geheel in bij de RES.
- De samenwerking PAWEX/Windunie binnen Energie Samen is hier belangrijk. Energiecoöperaties kunnen de participatie bewoners invullen en agrariërs kunnen grond leveren en mochten ze dat willen als coöperatie van agrariërs mee-ontwikkelen. Zo komen 100% eigendomsprojecten tot stand. Zo vormen zij energie-communities.
- Kennis halen en brengen op landelijk niveau om elkaar te versterken en om Energie Samen die in de landelijke stuurgroep zit te versterken.

5. Welke ondersteuning biedt Energie Samen

5.1. Ondersteuning energie-communities in de RES

- Waar nodig helpen we met het vinden van een Lokale Vertegenwoordiger in de regio;
- We verzorgen en ontsluiten document-templates voor zelforganisatie (samenwerkingsovereenkomst, mandaat en rolbeschrijving vertegenwoordiger);
- We zorgen voor een RES-helpdesk om vragen te beantwoorden en problemen te adresseren;
- We verzorgen, in samenwerking met de Participatiecoalitie, delen van best practices, informatiemateriaal, kennissessies, webinars en excursies;
- We organiseren speciale uitwisselingsessies voor de Lokale Vertegenwoordigers;
- We zorgen er via onze vertegenwoordiging in het 'nationaal programma RES' voor dat knelpunten uit de regio's landelijk worden aangekaart;
- Vanuit de participatiecoalitie monitoren we de voortgang van elke RES;
- We onderzoeken of en op welke manier een vergoeding voor de lokale vertegenwoordigers geregeld kan worden.

5.2. Ondersteuning gemeenten in de RES

Dienstverlening aan de gemeenten is nodig om hen te helpen met beleidsregels waarmee participatie in het algemeen en het streven naar 50% eigendom voor de energie-communities in het bijzonder kan worden vastgelegd. Wanneer de omgeving in belangrijke mate eigenaar is van het proces en van de uitkomst, verkrijgt de ontwikkeling een enorme versnelling door het draagvlak dat door deze regels ontstaat.

- Suggesties voor borging in beleidsregels: juridisch en bestuurlijk toetsbaar, met eenvoudige voorbeelden, zodat zij houdbare besluiten kunnen nemen. Formele afspraken die vervolgens geborgd worden en gemonitord kunnen worden, rekening houdend met Omgevingswet en andere randvoorwaarden.
- Gepoogd wordt externe financiering voor dit project te verkrijgen.

Voorbeelden uit de praktijk

Energie Samen zal succesvolle praktijkvoorbeelden van burgerparticipatie bundelen en beschikbaar maken ter inspiratie voor andere regio's. Hieronder alvast een voorzetje.

In Zeewolde wordt bijvoorbeeld een windpark gebouwd dat 100% in eigendom is van de omgeving. Dit zijn 98% agrariërs die allemaal in het gebied wonen. Het principe 'iedereen kan meedoen' wordt ingevuld door een burgercoöperatie die een aandeel heeft in het project. Voor de betreffende lokale situatie (geschiedenis van het project, ruimtelijk gezien en grootte project) volstaat deze constructie, de gemeente vindt dat een goede invulling en geeft medewerking.

In andere projecten zoals in Limburg hebben gemeentes aangegeven dat de energiecoöperaties van burgers een mooi middel zijn om de omgeving te organiseren. Hoe dit georganiseerd moet worden hebben zij, net als de provincie, vastgelegd in beleid.

Een combinatie van een coöperatie van grondeigenaren en een coöperatie van burgers is ook denkbaar. Elk project moet dat voor zichzelf uitmaken.

6. Disclaimer

Alhoewel veel vastgelegd is in allerhande documenten van het Ontwerp Klimaatakkoord blijven er onzekerheden. Het Kabinet moet, onder meer op grond van de doorrekeningen van het PBL en CBS, nog politieke besluiten nemen over cruciale thema's in het Ontwerp van het Klimaatakkoord en daarna moet er nog over veel kleinere punten onderhandeld worden. Pas als het Klimaatakkoord is ondertekend door alle relevante partijen kunnen we daaraan meer zekerheid ontleen.